

Copyright© Šimon A. Đarmati
Copyright© ovog izdanja Sezam Book, 2021

Šimon A. Đarmati

LJUBAV
U ORLOVATU

Banatske i druge priče

Sezam Book
Zrenjanin, 2021

SADRŽAJ

Predgovor.....	9
KRAVA SMILJANA.....	11
MIČIK.....	21
ĐURĐIĆ.....	31
GOSPODIN RINO.....	36
LJUBAV JEDNE KOKE.....	41
LJUBAV U ORLOVATU.....	49
ĆUMBULA.....	54
DOBRO SE DUGO PAMTI.....	61
JULČA.....	69
KINDERMAHER.....	76
KUMOVI.....	85
APSTINENCIJALNA KRIZA.....	95
ZG.....	102
LOLA.....	108
DRUKANJE.....	114
JEDAN OBIČAN, DOSADAN, JESENJI KIŠNI DAN	120
UPECAVANJE.....	126
GENERALOVA ODLUKA.....	131
GULIVER.....	141
DEDA VESA.....	148
PROSJAK.....	158
UPORNI UDVARAČ.....	164

PIJACA.....	173
ČERAPUNDŽI.....	185
MPV	197
BRAĆA	200
BANATSKA TAJNA.....	207
NA PIJACI JOŽEF VAROŠ.....	213
PUTOVANJE U MESTU	224
KOHINOR I PLAJVAZOVI	228
BANAT EXPRESS	233
MIŠKO IZ MIONICE.....	242
HUSARSKA NEVOLJA	245
JOŠ UVEK SANJAM.....	249
BANATSKA EROTIKA	291
SA DEDOM U VINOGRADU	299
UČITELJ	306
VUKICI S LJUBAVLJU.....	313
POTEŠKOĆA	323
POVRATAK.....	328
Čitajući banatske priče Šimona Đarmatija.....	335

*Tople i nežne priče pune sentimenta,
baš kakve ste želeli da pročitate.
Priče koje će vas nasmejati,
rastužiti i pokrenuti lavinu emocija
i sećanja u vama.*

Predgovor

Polako se spušta zavesa koja će, za neke možda nenadano, označiti kraj moje omiljene pozorišne predstave koja bi se i životom mogla nazvati. Mnogi meni dragi glumci i statisti sa kojima sam učestvovao u životnim dramama i komedijama već su se davno povukli iz ovog neobičnog igrokaza, prepustivši svoje uloge nekim novim, nestrpljivim epizodistima i glumačkim zvezdama u usponu. Iako se još držim, sve više sam svestan da se, ipak, i ja polako spremam da u savršenom danu, kako to dolikuje, krenem u neke neistražene, nepovratne predele. I mnogo čega mi nije žao. Bilo je i vina i žena i tambura, ljubavi i patnji, sitnih tajni, slatkih poljubaca i strasnih zagrljaja; smeha i plača; blistavih trenutaka i sunovrata; ushićenja i razočaranja; odanosti i izdaje; poštenja i prevara; vatre i leda; sjajnih crnih očiju i bele puti. Dočekivane su zore i pevane pesme. Samo me jedno tišti i čini nezadovoljnim, katkad sumornim, uznemirenim, pomalo tužnim i nesrećnim – otići ću sa pozornice sa grižom savesti, da je nisam voleo onoliko koliko sam želeo i mogao. Onoliko koliko je zaslužila moja rodna gruda, moja kolevka meka, moj zavičaj, moje nebo banatsko, moje sunce banatsko, moja zemlja banatska. To parče sveta pod plavim baldahinom, koje sam, ma gde da sam bio, prateći neke zvuke, arome i tragove pritajenih uspomena, pronalazio u deliću svoga srca, nepogrešivo i lako, kao što u proleće od puta umorna lastavica nalazi svoje гнездо pod strehom. To mesto u kome kao plam vatre u Salambu, prožet žrtvovanim dečijim dušama, večito sjaji uspomena na

moj zavičaj, moj zavodljivi, omamljujući Banat – na njegove čudesne, pitome sokake, na večernje divane baba što sede na drvenim klupama ispod bagremova, lipa i divljih kestena. Na usporen život, na guske opijene zrelim dudinjama, na žitna polja prošarana bulkama, boju različka i opijajući miris noćnih frajli; na zvuke ravnice, jutarnje tužbalice kumrija, podnevnu škripu đerma, popodnevnih tužni zvon udaljenog grobljanskog zvona praćenog naricanjima, na lepet krila preplašenih prepelica i fazana, veličanstven hor žaba što u sutonu ispraća dan, na zvezdano nebo koje se samo tu, kao raskošni vez prikazuje u svoj svojoj lepoti.

Zbirka priča pred vama nije zakasnela, lagana izjava ljubavi, mada bi to mogla biti. Ona je tek izveštaj sa plovidbe kroz predele sna i maštanja – iščezlog sveta zarobljenog u večnosti. O susretima sa poznatim dobrim ljudima i slučajnim prolaznicima kroz mnogopuće zvano život.

Priče u ovoj knjizi koju ste zalistali, tek otkucaji su jednog pomalo umornog, staromodnog srca punog Banata, srca koje još uvek mari, na žalost ili sreću.

I još nešto. Ako su vam se dopale priče, pošaljite mi dva lista na kocke iz vaših svezaka, ako im niste prešli polovinu, da dopišem još koju. Moja je sveska davno popunjena.

KRAVA SMILJANA

Gradić Titel se smestio na bačkoj obali vijugave Tise. Baš tamo gde se u nju, sa banatske strane, Begej uliva, predajući joj samo na kratko svoje vode na čuvanje. Tamo gde se vode karpatske ovih reka susreću u pitomoj ravnici, da bi se, nedugo zatim, pridružile Dunavu na njegovom vekovnom putu od Švarcvalda do Crnog mora. Ovaj bački gradić nastanjen je mnogim vrednim paorima čiji su ambari uvek dobrostojeći, dvorišta puna živine, a staje i kočine pune krava, teladi, junadi, svinja i prasica. Niz uglavnom prazne ulice, ustrojene u centralnom delu u pravilan geometrijski raspored, valja se oštar miris stajnjaka, koji je samo za pridošlice neobičan. Meštani su na njega tako navikli, da ga i ne osećaju. Ono što Titel čini različitim od ostatka Bačke jeste breg sa kojeg vedrim danima pogled puca na plodni Banat, najveću adu na Tisi i čuvenu Carsku baru. Titel je tog septembarskog jutra kada su put Žablja na čuveni vašar krenuli Stadoje Becin i Bora Pankov, utonuo u jesenju maglu koja se, kao para iz porculanske šolje toplog čaja, širila iz pravca Tise.

Oni su bili drugovi iz detinjstva, a kumovi od onog dana kada su, u Srpskoj pravoslavnoj crkvi posvećenoj Uspenju Presvete Bogorodice, Bora i njegova Bogdanka sa svećom u rukama i venčanim krunama na glavama stajali pred Bogom i njegovim ovozemaljskim izaslanikom, poštovanim ocem Petronijem, a voljenim popom Perom, i Stadojem, svedokom njihove velike ljubavi. Onim popom Perom koji nije priznavao posne slave, a ako bi se kojim slučajem desilo da krsna

slava padne na petak, kada bi svi pravi hrišćani trebali da poste, on bi izgovarajući čarobne reči: „Gudi, gudi, riba budi!” pretvarao na ovalima poređanu praselinu u ribu, kako ne bi remetio vekovne običaje posne slave u dane posta. Tako bi on amnestirao od greha ukućane, unoseći radost u srca domaćica, jer je opštepoznato da je za pripremanje bogate posne trpeze potrebno vanredno umeće, a posebno zadovoljstvo u stomake gostiju na slavi.

Za volanom traktora IMT 549, koji se davno zvao novim, sedeo je Bora, a do njega, u teskobnoj kabini Stadoje. Bora je bio visok i naočit četrdesetogodišnjak razbarušene crne kose. Imao je plave oči boje različka i pravilne crte lica, kako bi se to policijskim žargonom reklo. Nosio je bekeš od ovčijeg krzna, izlizane čakšire od braon somota u čijem je zadnjem džepu uvek bio dobro natečen buđelar. Stadoje je, nasuprot njemu, bio suvonjav, pogrbljen i nekako nezainteresovan za svet oko sebe. Ali samo naizgled. Njegovim radoznalim, pronicljivim, crnim očima, koje su virile ispod dobro natučenog šešira natopljenog znojem kao gladni tići u gnezdu pod strehom dok iščekuju šta će im lastavica mati doneti da utole svoju neizmernu glad, retko je šta moglo promaći. Na sebi je imao obične čakšire i pleten vuneni džemper. Bio je drag i šarman-tan i šeretan čovek, snalažljiv u svakoj prilici. U prikolici su se, na u tankom sloju rastrtoj slami, truckali i lenjo, pomalo preplašeno preživali Stadojina krava i Borino dvomesečno tele. Bio je to njihov prvi susret i samim tim njihovo prvo zajedničko putovanje, mislim na kravu i dvomesečno tele. I mora se priznati, dobro su se slagali – kao da su rod rođeni.

Stadojina krava, simentalka Smiljana, bila je tek stasala. Imala je oko dve godine, bila je dobro razvijena i mlečna, ali sa jednom priličnom falinkom. Sa njenim teranjem ili što bi učeni za ova pitanja rekli „estrusom” nije bilo problema.

Nemirno ponašanje, prebacivanje glave preko vrata i leđa drugih životinja, približavanje drugim grlima i njemu, Stadoju, tužno mukanje, bili su dovoljni znaci polnog žara koji je zaposeo njeno telo. Nažalost, ni navedeno, ni razvijenost, snaga i lepota bika Čede, vlasništva Žive Maljukana, nisu bili dovoljni za njeno svrstavanje u red prvotelki. Pošto ni posle tri parenja nije ostala steona, Stadoje je, kao poslednju nadu, pozvao u pomoć Miku Mavrenskog, veterinara iz Zrenjanina koji je bio nadaleko čuven po svom umeću. Gos'in veterinar Mavrenski bio je tamne puti, kao da je potomak Mavara, a moglo bi se zaključiti i da mu je prezime, uz malu permutaciju slova, bilo predskazanje profesije marvenog lekara. Mika je prilikom važne vizite i obavljenog posla govorio Stadoju da je seme simentalke rase iz Padinske Skele odlično i da se nada najboljem. Nadanja su se, međutim, izjalovila. I pre konačne potvrde Mike Mavrenskog, opšti zaključak je bio da je Smiljana jalova i, kao takva, nerentabilna za dalje držanje, jer se od mleka sama ne može održavati. Naravno, oko njene jalovosti nije postignut neki širi konsenzus, jer se takve, ne baš zgodne stvari, ipak ne stavljaju na doboš, jer opšte je poznato da se loše vesti, ma kako poverljiv bio šapat, lako kao povelarac prenose i van titelskih međa. O njoj je, osim Mike, u čiju se veterinarsku etiku nije moglo sumnjati, znao još samo Bora, stari i provereni drugar i kum, koji je umeo da čuva i daleko veće tajne. On tako nikome nije pričao ni o švaleracijama Becin Stadoja, posebno o onoj kada se opasno upetljao u ljubavne niti bibliotekarke Sofije Baračkov, koja je, svi su mislili, živela u skladnom braku i kojoj je svako jutro odnosio sveže pomuženo mleko. Bori je ta veza izgledala pomalo nestvarna. Bilo mu je čudno kako neko kao Stadoje, koji ni jednu knjigu u životu nije pročitao, može izazvati interesovanje nekoga ko živi u svetu knjiga. I ne samo interesovanje već

i daleko više od toga – snažnu ljubav koja je pretila da razori porodice. Naravno da se ovome ne treba mnogo čuditi, jer je dobro poznata stvar da ljubav, zapravo, pravila nema. Niske i slabašne, tražiće i naći snažne, kojima će pak one, tako nežne i sićušne probuditi zaštitnički nagon. Onda će neki... Ma, nije ni važno. Ponekad su bitni neki, na prvi, površni pogled nevažni momenti, okolnosti, a neretko i san, koji navodi duše koje njenim prostranstvima lutaju da se potraže i pronađu. Tako se i Stadoju u snu javila Sofija. Javila mu se kao zavodljiva, jedra mlekarica, kakve je viđao u zemljoradničkoj zadruzi na korinicama nekih brošura o razvoju kravarstva u Danskoj, odevena u široku kratku suknju i belu bluzu koja je nedovoljno skrivala poprsje. Došla mu je u snu u cvetno dvorište sa crvenom kanticom sa belim tufnama za mleko, poklopcem i drškom za nošenje sa drvenim rukohvatom. Osmehnula mu se i mazno, kako njegova Stevanka nikada nije činila, upitala: – Stadoje, da li bi mi izmuzao malo svežeg mleka? – On je na to uzeo kanticu i pošao u štalu da joj ispuni želju. Pošla je za njim, diveći se njegovim spretnim prstima i jakim rukama. Ona je zatim uzela kantu toplog penušavog mleka i dobro otpila, puštajući da joj se tanak mlaz bele, životno važne tečnosti sliva niz bradu i nežan vrat gubeći se među bujnim grudima, čije je pulsiranje odavalo buru koja se odvijala u njenom zreloom telu, a koju je nevešto nastojala da prikrije. Pošto je nadlanicom obrisala ostatke mleka sa usana, a dlanom trag slivajućeg mleka, dodirnuvši grudi, koje su i dalje uzbuđeno disale, rekla mu je: – Hvala ti Stadoje. I navrati do mene u biblioteku. Mnogo volim sveže pomuženo mleko. I da znaš da ima dana kada sam jako usamljena.

Kada se probudio, još uvek je osećao toplinu njenog daha na obrazu i osluškivao zavodljivost njenih reči. I čim je pomuzao kravu, odneo je mleko u biblioteku. I tako je počelo. Ne

baš odmah, i ne baš naglo. Lepa bibliotekarka se u početku čudila, uzdržavala, ali na kraju nije uspjela da odoli upornosti i šarmu Stadoja Becina. I ovoga puta se potvrdilo da su lepe žene, a bibliotekarka Sofija Baračkov je to zasigurno bila, isto tako nesrećne, ponekad i tužnije nego one ružne. Lepim ženama muškarci ne prilaze iz straha da budu odbijeni, a i one su ipak samo bića od krvi i mesa, ponekad tako željne samo malo topline, razumevanja, pažnje, nežnosti i ljubavi. Stadoje se nije plašio i bio je spreman da joj ponudi ono za čime je čeznula i samo zbog toga mu je Sofija, zanemarena od muža, postala švalerka. Sama biblioteka, u koju je, pogotovo ujutru, retko ko zalazio, bila je pogodno mesto za slatka ljubakanja, prigušene uzdahe i strasne zagrljaje.

Stadoje i Bora su prema Žablju putovali skoro ćutke, uto-
nuvši u svoje misli i nadanja da će ih sreća poslužiti. Nemir koji ih je ophrvao odavalo je nervozno pušenje. Palili su cigarete jednu na drugu, kao da su potrošene sve šibice sveta. Iskreno govoreći, nisu ni imali neku posebnu potrebu za pričom. Ionako su se o svemu dobro i detaljno dogovorili. Ponudice na prodaju jalovu simentalku Smiljanu i poturice uz nju tele kao da je njeno. Putem paralelnim Tisi, ali na bezbednom rastojanju od ove ravničarske plahovite lepotice, prošli su kroz Vilovo, Šajkaš... Polja pored kojih su prolazili, otežana žutim klipovima, budila su se okupana prvim zracima jesenjeg sunca, koji su se vešto izmigoljili iz sabazorskog sivila. Na putu skoro da nikog i nisu sreli, tek poneki automobil. U Žabalj su stigli prilično rano. Vašar koji je zaživeo prethodnog dana zatekli su u fazi buđenja. Pred šatrama u kojima je do ranih jutarnjih časova treštala muzika, sada se razgrtao žar da bi se pripremio za pečenje prasića i jarića. Umorne, neispavane pevaljke zgužvanog lica, odevene u oskudne haljine, dremale su na stolicama kako bi veče dočekale što je

moguće spremnije. Mada su, istini za volju, bile spremne i za raniju pesmu, ako navrati neki dobrostojeći veseljak, jer jednom je jesenji vašar u Žablju, iako se nimalo ne razlikuje od ostalih sličnih manifestacija. I na njemu ima svega i svačega, baš kao na vašaru, za svakoga ponešto. Na vašar svoje proizvode iznose korpari, konopari, sarači, ćurčije... Tu se prodaju poljoprivredni alati, delovi za traktore, naćve i korita, čabrovi i krčazi, tovatna mast, vezene kuvarice, džakovi. Tu su prodaji izložena liciderska srca i čuvene svilene bombone iz Čuruga, kao i kretoš, nešto čudesno slatko, lepljivo, u isto vreme i tvrdo i meko, a iz radionice sina Slavka Milivojeva. Poseban deo namenjen je za prodaju stoke i živine – konja, krava, koza, svinja, teladi, prasadi, jarića, ćurki, gusaka i pataka... Nađe se tu i neki tvrdoglavi magarac, koji i ne sluti svoju tužnu sudbinu, da će završiti u kobasicama ili kulenu nekih sladokusaca.

Na vašaru se tiskaju, ne samo kupci, već i raznoliki šareni radoznali svet dece, mladih i odraslih. Tu su i neizbežni ringišpili, razne igre na sreću i veštinu. Oko kupaca i prodavaca vrzmaju se džeparoši željni lake zarade, šibicari i žene lakog morala.

Neki kupci su zastajali i pitali za cenu krave i teleta. Neki su hteli da kupe samo kravu, a neki samo tele. Na njihovu žalost, Bora i Stadoje su rešili da ih prodaju u paru, kao majku i dete. Onda je stigao on, visok i mršav, ni nalik dežmekastom stereotipu Lala. Više je podsećao na neki gorštački tip. Najpre je zastao, osmotrio, pa produžio. Znao je dobro da mora biti strpljiv i sačekati pravu priliku, kako bi pazario po povoljnijoj ceni, jer iskustvo mu je govorilo da mnogim prodavcima nije u interesu da neprodato vrate kući.

Njegova pojava i ponašanje nisu promakli iskusnom oku Stadoja Becina. – Vratice se kume. Videćeš – prokomentarisao

je kratko. Bora je samo slegnuo ramenima. Nedugo zatim pokazalo se da je Stadoje bio u pravu. Opet je naišao, pa prošao. Videlo se da je zainteresovan, ali da je još uvek u fazi merkanja, a ne zapitkivanja. Kada je ponovo navratio, upitao je za cenu. Pošto je obavezu pregovaranja na sebe preuzeo Stadoje, on je saopštio mudro određenu cenu. Kao iskusan trgovac dobro je znao da suviše niska cena može izazvati sumnju kupca koji može pomisliti da se iza jeftine prodaje krije neka felerična roba. Bolje je dati višu cenu, pravdajući je kvalitetom. A za isticanje vrlina krave Smiljane i njenog bezimenog teleta, većeg majstora od Stadoja nije bilo u Titelu, a ni šire.

Pregovori nisu potrajali dugo. Pošto su kupcu saopštene starosti krave i teleta i nakon što su odlučno iskazali rešenost da ne popuste u ceni, palo je rukovanje.

Zadovoljan dobrom kupovinom, mimo tamošnjih običaja, kupac im je predložio da pođu da popiju piće u obližnjem bir-cuzu, ali su se Bora i Stadoje izgovorili da im se žuri. I zaista im se žurilo, ali ne zbog, kako su rekli, bolesti Stadojine majke, koja je, istine radi, davno bila pokojna, već da se kupac Milovan Berarov iz Stajićeva slučajno ne predomisli. Oni se u Titel ipak nisu vratili suvog grla, jer su u Vilovu svratili u kafanu Boška Bačikina na po jedan špricer. To što se nisu zaustavili samo na po jednom i što su po povratku pomalo krivudali, nije imalo posledice, jer je rastojanje između Vilova i Titela kratko, a i put su dobro poznavali. Pre nego što su se rastali, Stadoje je Bori u ruke izbrojao novac za koji su, kako su se dogovorili, prodali tele.

Narednog septembra su se kumovi iz Titela ponovo našli na žabaljskom vašaru. Ovoga puta prodavao je samo Bora i to dva dobro uhranjena bičića. Stadoje mu je samo pravio društvo, vrebajući potencijalne kupce, i kao zapeta puška spreman da o bičićima kaže sve najlepše. Sve je teklo uobičajenim

---

tokom. Kupci i znatiželjnici su razgledali. Poneki bi upitao za cenu. U jednom trenutku, Stadoje je ugledao dobro poznat lik Milovana Berarova. Sva sreća što ga je prvi ugledao, te je imao vremena da se prikrije, povukavši pre toga neprimetno za rukav Boru i mrdnuvši glavom u pravcu Milovana. Kao kakav zaverenik, tiho i konspirativno je šapnuo svom kumu: – Evo ga naš kupac iz Stajićeva –. Bori baš nije bilo svejedno što ga kum, koji se povukao nekoliko koraka, natukavši još više šešir i uvlačeći vrat kao kakva kornjača, ostavlja na vetrometini, stojeći kao neka nezainteresovana persona, ali drugog izbora u tom trenutku nije imao.

Milovan Berarov iz Stajićeva prilazio je odlučnim koracima. Bora se pravio da ga ne primećuje. Čak se okrenuo na drugu stranu i kao mahnuo nekom u gomili prolaznika. Milovan je najpre razgledao traktor, pa bičiče. Zatim je stao pred Boru i, gledajući ga pravo u oči, upitao:

– Nisi li ti sa svojim prijateljem prošle godine prodavao kravu i tele?

Bori je bilo jasno da je prepoznat. I da je hteo slagati, znao je da ne vredi, jer je u tome bio prilično nevešt. Zato je i primenio taktiku srdačnosti:

– Jesam, jesam.

– A sećaš li se da ste *meni* prodali kravu i njeno tele? – nastavio je sa zapitkivanjem Milovan, kao neki iskusni policijski inspektor.

– A to si ti, prijatelju? – upitao ga je Bora, tobože iznenađen, ali i dalje sa velikom dozom srdačnosti u glasu. Nastojeći da promeni temu razgovora, nastavio je sa uobičajenim pitanjem koje se postavlja prijateljima: – Kako te zdravlje služi, prijatelju?

– Bogu hvala, spolja izgleda dobro, a kako je iznutra, ne znam – odgovorio mu je Milovan. – Nego da te upitam nešto – nastavio je.

Bora je slutio sledeće pitanje i pre nego što mu je postavljeno prvo.

- Pitaj, prijatelju - rekao je Bora hrabro i odlučno.

- Je li, boga ti, a gde ti je taj prijatelj što mi prodade *onakvu* kravu sa teletom?

Na ovo pitanje Stadoje, koji se u toku razgovora još više prikrio, potpuno se skamenio. Osećao je da polako gubi tlo pod nogama. Bora je grozničavo mislio šta da mu odgovori.

- A on... Misliš na Stadoja - počeo je da okoliša sa odgovorom, da bi zatim, sa naglašenim pijetetom, nastojeći da prikrije rumen nelagode koji mu je bojio lice, ipak slagao:

- On ti je, prijatelju moj, umro. Udarila ga je kap baš na Svetog Jovana.

Pritome je pokazao na crni flor na bekešu u visini srca, a koji je, utiska radi, obavezno nosio kada bi odlazili na vašar.

Stadoje se, čuvši da je „preminuo”, povukao još nekoliko koraka, neprimetno i lagano kao pravi duh.

- Ma, da li je moguće? Baš mi ga je žao - rekao je Milovan, na veliko Borino iznenađenje, a zatim nastavio - Bio je to dobar i čestit čovek, koji je znao sa životinjama. Baš šteta za njega.

- Svaka ti je na mestu, prijatelju - odgovorio mu je Bora, pitajući se u sebi šta je nateralo Milovana da tako lepo i dirljivo priča o „pokojnom” Stadoju. Pokušavao je da u njegovom glasu otkrije ironiju, ali nje nije bilo ni u tragovima.

- Kakvu je on meni kravu prodao... - nastavio je Milovan, izazivajući dalju nedoumicu kod Bore.

- Ona ti je, prijatelju moj, pravo čudo. Znaš li ti da se ona posle tri meseca od kada sam je odveo u Stajićevo, ponovo otelila, dok je drugim kravama, ako čovek ima sreće, potrebno deset meseci. A Smiljana je za pet meseci otelila dva teleta. Ej, dva teleta za pet meseci! Ono od dva meseca, što mi je

prodao i Šarenku. Da ti je Stadoje živ, bog da mu dušu prosti, sada bih vas častio. Do jutra bi ostali u bircuzu da nadoknadi-mo i ono od prošle godine, kada ste bili u žurbi i kada nisam stigao da vas častim – preterivao je Milovan.

– Da li je moguće? Kažeš da se otelila posle tri meseca ?,- čudio se Bora.

– Moguće, nego šta da je moguće. I samo da znaš kakvo je zdravo i lepo tele otelila, pravo simentalče. Pola sela je doš-lo da joj se divi, a meni zavidi. A Smiljana ti je majka kakve nema širom ravnice. Nego da te ne zadržavam...

– Ma, ne zadržavaš me – rekao je Bora sa приметnim olak-šanjem.

– Znam da imaš posla. Poštteni paori uvek imaju posla, a ni ja nemam vremena da dangubim. Odoh ja svojim poslom. I samo da znaš da mi je baš drago što smo se ponovo sreli i da mi je strašno krivo što nas je Stadoje tako iznenada napustio. Da je živ, zagrljio bih ga i poljubio u znak zahvalnosti, kao roda rođenog – rekao je Milovan, pozdravljajući se uz snažan stisak ruke.

Ove reči hvale Stadoja nisu ostavili ravnodušnim. I malo je nedostajalo da se vrati iz „mrtvih” i da lično primi zagrljaj i poljubac kao znakove odavanja priznanja zbog učinjenog dobrog dela. Ali, kao što je poznato, povratak iz „mrtvih” je malo otežan i ne dešava se često.

Bora i Stadoje su put Titela krenuli sa pomešanim oseća-njima. S jedne strane im je bilo krivo što su brzopleto prodali tako blagorodnu životinju, ali im je, s druge strane, bilo milo što ipak nisu prevarili – mada su obojica bili svesni svoje ne baš časne namere – poštenog domaćina Milovana Berarova. Naravno da su sa sobom vratili i bičiće. Posle svega što su doživeli, u njih se uvukla ozbiljna sumnja da bičići koje su dovezli na vašar možda to i nisu.

MIČIK

Ova priča seže u ono prošlo vreme u kome su mnogi ljudi bili veoma siromašni, ali su za razliku od današnjih siromaha, verovali u vradžbine, nečastive sile i magiju.

Osim u pesmama opevanim salašima na severu Bačke, tih malih oaza sa đermom i dudovima krajem XIX veka bilo je širom Panonske nizije, pa i u Banatu. Delovali su kao osveženje za oči i dušu, razbijajući monotoniju ravnice.

Nisu to, međutim, bila idilična, dremljiva ostrva, koja odišu blagostanjem i opuštenim, laganim životom, na kojima se snaše ljube lako, a namernike dočekuju razigrani pulini.

Bila su to staništa i utočišta onih marljivih ljudi koji su svoju sudbinu vezali za plodnost majke zemlje i ćud prirode. Svojim vrednim, poštenim i napornim radom od rane zore do smiraja dana, predanošću kao da rade samo za sebe, znatno su doprinosili blagostanju i lagodnom životu velikih zemljoposjednika tih vremena. Skromni, kakvim ih je Bog dao, bili su zadovoljni što imaju krov nad glavom, hranu i odeću, a neke vanredne pažnje zemljoposjednika, obično prilikom Uskrsa i Božića, dugo su prepričavali kao njihovu posebnu plemenitost. I bili su im neobično zahvalni zbog toga, što su iskazivali još većim zalaganjem.

Na salašima su se posebno rado primale porodice sa velikim brojem dece, jer se računalo da će i njihove vredne ručice biti od pomoći i da će poput korenja vezati svoje roditelje za to siromašno, ali njihovo ognjište.

Na jednom takvom salašu Jevrejina Sigmunda Levija, koga su svi zvali Žiga Levi, svoju borbu za život započela je i

moja prababa Margit Marija, rođena, sada već daleke 1872. godine.

Kuće na salašima bile su od naboja i pokrivene trskom i slamom. U njihovoj sredini se nalazila zajednička kuhinja, u kojoj su žene kuvale ručak i pripremale jela. Sa obe strane kuhinje nalazila se po jedna soba iste veličine, nezavisno od broja stanovnika salaša. Tu je, iza kuhinje bio i prostran špajz u kome su se čuvale životne namirnice – brašno, pasulj, mak u platnenim vrećama okačenim na eksere na gredi, sledovanja prema broju članova porodice: mast i dimljena slanina, kobasice i švargle, takođe okačene o grede. Na povećem ekseru zabijenom u mekan zid, visio je dugačak venac belog luka, prirodnog leka i spasitelja od raznih bolesti, koje su u tim vremenima često uzimale danak u životima. Na stalažama od zida do zida nalazili su se uredno poređani ćupovi sa pekmezom od šljiva i žutih ringlova i flaše kivanog paradajza. Preko zime bile su tu i turšija u burićima. Hrastova kaca sa kiselim kupusom takođe je bila nezaobilazna. Bilo je svega i svačega, ali nedovoljno, jer je i gladnih bilo prilično, pa se sve što se iznosilo na astal pojelo do poslednjeg zalogaja. Pored dela za stanovanje, tu su bile i nusprostorije manjih dimenzija. Kong ili gong imali su zajedničku nadstrešnicu sa stajom, kako se u slučaju kiše ne bi kislilo pri obilasku konja i krava. Svinjac se nalazio ispod ambara, a zatim su se ređale prostorije za kokoške, patke, guske. Pod u delu za stanovanje bio je od nabijene ilovače i uredno je mazivan. Zimi je toplotu obezbeđivala paorska peć ili „babura”, okružena drvenim klupama zastrtim krparama, isto kao i zapćak, oko čega su se deca najviše otimala. U kuhinji se nalazio zidani šporet dopunjen metalnim delovima i veliki sto koji se leti iznosio pod dud, u blizini bunara sa đermom. Gladna usta su okruživala sto sedeći na dugačkim klupama po ustaljenom rasporedu, po starešinstvu.

Porodica moje prababe, koja je imala trinaestoro dece, od kojih je u životu ostalo osmoro, kuhinju je delila sa porodicom Mičik.

Glava te porodice, Pavel Mičik, bio je srednjeg rasta, duguljastog lica sa isto takvim nosom. Oči su mu bile sive, vodnjikave i odsutne. Izrazitih jagodica, sa jedva primetnim belegom na desnom obrazu, više je ličio na gorštaka. Zubi su mu bili krupni, pomalo iskrzani i izrazito žuti od duvana, koji je pušio na malo keramičkoj luli, koju nije vadio iz usta. Krajevi, manje-više neurednih, nadimljenih brkova bili su tanki od večitog sukanja.

Njegova žena, Dojna, bila je suvonjava, bogobojažljiva, nežnog zdravlja, povučena u svoj svet tuge. Nos joj je bio širok i priljubljen uz lice, a usta velika i tanka. Njen običaj da gleda smeđim, često krvavim i krmeljivim očima svuda, osim u lice onoga koji bi je oslovio, davao joj je čudan izgled. Na glavi je nosila crnu maramu, koja joj je pokrivala čelo i dosegala skoro do gustih, neurednih obrva.

Pavel i Dojna bili su marljivi i priprosti ljudi, ali dobroćudne komšije, sa kojima, posle neophodnog perioda privikavanja, posebno na Dojnin neobičan izgled, koji je u trenutku znao i da preplaši stranca, nije bilo teško živeti. Nekoliko meseci pošto su se doselili na salaš, rodio im se sin, koga su svi zvali prezimenom – Mičik. Rastao je bez nekih naročitih problema, nimalo se ne razlikujući od svojih vršnjaka. Štaviše, bio je živahniji i umiljatiji od ostale dece.

Život na salašu tekao je svojim ustaljenim tokom. Preko dana muškarci su sa starijom decom bili na poljima, a žene kod kuće, spremajući ručak i brinući se o sitnijoj deci, stoci i živini. Nakon poslepodnevnog obroka, pre nego što bi se povukli na spavanje, stanovnici salaša bi se okupljali u kuhinji oko ognjišta, pričajući i slušajući različite priče. Među pripovestima je bila je i ona o đavoljem točku.

Jedne vedre noći, dok je mesečina svojim srebrom rominjala po predelu, izvesni Petar (Pjotr) Jablanovič, koji je u Banat zalutao odnekud iza Karpata, vraćao se na susedni salaš, požurujući bičem umorne konje. Na putu su ga pratili tragovi izmaglice i nevelik oblak rosom pritisnute prašine.

Iako nije bio od onih plašljivijih, nije mu bilo svejedno dok je prolazio pustim poljem. Imao je utisak da ga neko prati, te se često osvrtao oko sebe. U jednom trenutku učinilo mu se da se sa desne strane nešto približava, neki kovitlac. Kada je bolje zagledao, video je kolski točak koji je poskakivao kraj njega na neravnom putu. Kada mu se isti približio nadohvat ruke, Petar je, pošto je najpre usporio konje, vešto skočio sa kola i zgrabio ga. Točak se, kao da je živo biće otimao, ali uzalud. Petar ga je čvrsto stezao pod miškom.

Stigavši do salaša, vezao ga je u staji jakim lancem sa kancem na mesto gde se snažni, nemirni bikovi vežu. Ostatak noći proveo je u čudnom košmaru, jedva čekajući da svane.

Posle kratkog sna, probudio se u odmakloj zori, koja se grančila sa jutrom. Prvo mu je bilo da ode do staje. Na mestu gde je ostavio točak, vezana lancem stajala je žena u crnini. Bila je srednjih godina. Imala je razbarušenu riđu kosu i zelene oči čudesnog sjaja. Lice joj je bilo rošavo, zubi retki i sitni. I pored toga, nosila je u sebi neku neobjašnjivu privlačnost. Na pitanja ko je i odakle je nije odgovorila, već je rekla da su je prokleli i da mora do kraja života noću da trči po poljima. Na pitanje zašto plaši ljude i zašto ne trči tamo gde niko ne prolazi, rekla je da joj je prosto takva sudbina.

Ne znajući šta da radi s njom, Petar, meka srca, ju je odvezao. U tom trenutku se do tada skrušena žena vredna sažaljenja pretvorila u bradatog jarca sa crvenim ušima i kao furija izletela iz štale. Petar, iako iznenađen, nije izgubio prisebnost, već je kroz otvorena vrata potrčao u dvorište. Jarac

se jednim skokom našao na krovu salaša i uskočio u dimnjak, iz koga se podizao slabašan dim od tek razgaljene vatre. Nije prošao ni minut kada se iz kuhinje pojavio ogroman pacov riđe dlake, buljavih, krvavih očiju i ogromnih zuba, koji je potrčao pored Petra. Vile koje je Petar poneo iz staje kao jedino oružje u blizini, kao da su mu se zalepile za ruke. Stajao je nepomičan, gledajući za čudovišnim pacovom, koji se ubrzo izgubio iz njegovog vidokruga. Kada je ušao u kuhinju, na podu u blizini šporeta, zatekao je svoju majku u lokvi krvi sa pregrizenim vratom.

Nikome nije bilo svejedno dok je slušao ovakve priče, a pogotovo su ih deca slušala sa strahom u očima, pribijajući se uz roditelje ili jedni uz druge. Često su pod utiskom priča viđali varljivu svetlost, plašili se senki običnih predmeta i neobičnih zvukova. Međutim, niko od stanovnika salaša nije ni slutio da će i njihov salaš uskoro postati mesto čudnih događanja i tema za priču mnogim nastupajućim generacijama, na ovom i nekim drugim salašima.

Sve je počelo u smiraju jednog, za proleće neobično toplog dana, kada su se tamni vrtložni oblaci iznenada pojavili na horizontu. Nevreme je bilo na pragu. Kao predznak, upozorenje, poljima je prošao vetar koji se ubrzo umirio, ali samo za čas. Iskustvo stanovnika salaša govorilo je da će prirodne sile zagospodariti. Bili su u pravu.

Pred oluju, koja je bila sve izvesnija, vršene su ubrzane pripreme za počinak. Muškarci su još pre nagoveštenog nevremena zbrinuli stoku, ali su i dalje bili budni i spremni da otklone moguća iznenađenja, koja su tako česta u takvim slučajevima. Žene su se zavukle kraj dece u krevet i, prebirajući po brojanicama, poluglasno izgovarale molitve predanije nego obično. Deca su polako tonula u san. I tek što su ugasili petrolejke, počeo je nebeski vatromet.

Tamno nebo je, kao Saracen blistavom sabljom, rasporela munja praćena produženim odjekom groma. Salaš je utonuo u sazvučje vetra i grmljavine. Nekoliko stidljivih kapi ubrzo je smenio snažan pljusak, koji se, nedugo zatim, pretvorio u istrajnu kišu. Ona je, zahvatana snažnim vetrom, šibala, stvarajući utisak da će potopiti salaški svet. Međutim, kada je jedna snažna munja, koja je dosegala od zemlje do vrha kipeće kule velikog i debelog oblaka predvodnika, osvetlila salaš kao da je dan, a odmah zatim, u blizini, grom prepолоvio najviši jablan, Mičik se bunovan pojavio ispod pokrivača i podigao u krevetu. Počeo je da vrišti i plače. Nije pomoglo smirivanje majke, koja ga je privila na grudi i šaputala mu umirujuće reči. On je i dalje bio u nekoj čudnoj vatri. Smirio se tek kada su i poslednji oblaci plahovite, pomamne oluje prešli preko salaša.

Narednog jutra osvanuo je svetao i suncem ozaren dan. Nebo se pročistilo i tek je poneki proziran oblak remetio plavetno prostranstvo. U susretima salašara prepričavani su minuli događaji, a zatim je život na salašu krenuo svojim uobičajenim ritmom. Posle odraslih, ustala su i deca, sva sem Mičika.

- Imao je tešku noć - govorila je majka i ostavila ga da spava. Mičik je spavao dugo i bilo je već skoro podne kada se nesigurnim koracima pojavio iz sobe. Hodao je polako, pridržavajući se za zid. Bio je pogrbljen i osvrtao se, zagledajući sve oko sebe, kao da se nalazi na nekom nepoznatom mestu.

Iako je pre nevremena bio živahno i drago dete, ponašanje mu se posle oluje potpuno promenilo i vremenom je postajalo sve gore. Na slepoočnicama su mu se pojavile izrazito plave, natekle vene, a na licu, koje se čudno izmenilo, nosio je obeležje starosti i životnog zasićenja. Sa velikom glavom, koja mu se klatila na vratu, postao je upadljivo ružan i nosio sa sobom nešto avetinjsko, odurno. Oči su mu izgubile sjaj,

noge su ga izdavale, skoro čitav dan provodio je u krevetu, na veliku zabrinutost majke. Jedina zabava bila mu je limena šolja u koju je po ceo dan lupao drvenom varjačom govoreći: – Velika kašika, mala šolja, kako da jedem iz nje!

Mada su ga vodili u grad kod lekara, čuvenog Jevrejina dr Grizmana, ništa nije vredelo.

Razočaranog životom i bolešću sina jedinca, Pavela Mičika našli su jedne zore, dok se sivilo neba bojilo rumenom rađajućeg sunca, obešenog o granu starog oraha, davno zasadenog na kraju polja kao odmorište i zaklon od užarenog sunca za vredne ratare.

Tako je Dojna ostala sama sa sinom, pored koga su ljudi prolazili sa mešavinom tuge, jeze i straha. Komšije su, u nedostatku drugog objašnjenja, ove promene u ponašanju Mičika povezale sa olujnom noći.

Nedelje su prolazile bez nekih naročitih događaja koji bi se pamtili i remetili ustaljeni život na salašu. Jednog dana moja prababa, koja je saosećala sa patnjom svoje komšinice, ne mogavši dalje da u sebi čuva slutnje, rekla je Mičikovoj:

– Dojna, ovo nije tvoj sin. Tvoje dete su oteli nebeski demoni, jahači oblaka, a ovo ostavili umesto njega. Ako hoćeš da povratiš pravog sina, založi furunu za pečenje hleba, razgrni žar, a ovo dete stavi na lopatu i gurni u furunu. Videćeš da će ga nebeski demoni odneti, a vratiti tvog sina.

Dojna Mičik je dugo razmišljala o ovim rečima, ali ipak nije imala hrabrosti da to učini, plašeći se da će ostati potpuno sama. Posle nekog vremena, umro je Mičik, tiho, u snu. Uvenuo je.

Pošto sahranjivanja nisu bila dozvoljena u okolini salaša, kovčeg su morali odneti u najbliže selo i tu obaviti sahranu.

Išli su pešice, noseći kovčeg na rukama i boreći se sa blatom, koje im se lepilo za ionako tešku obuću. Na čelu tužne

povorke, koja je sa salaša krenula negde oko podneva, išli su mladići, nosači pogrebnih zastava, osvrćući se da suviše ne izmaknu. Za njima na nekoliko koraka, diktirajući tempo, hodao je vremešni pop bezizražajnog lica, sviknut na ljudske nesreće, a za njim i prababin sin Maći sa krstom i skromnim buketom žutih nevena. Iza kovčega koračala je tugom ophrvana Dojna i njen brat iz Jarkovca sa svojom porodicom. Na samom kraju pomalo razvučenog sprovoda, u tihom razgovoru nalazili su se salašari, prijatelji i poznanici. Stigavši na neveliko groblje, prisutni su se okupili oko iskopane rake. Pošto je pop obavio opelo i poprskao svetom vodicom kovčeg sa izmučenim telom Mičika, grobari su uvežbanim pokretima izvukli debelu užad ispod istog i položili pokojnika u grob, na večni počinak. Tek što su grobari zaboli krst i lupkanjem lopatama po teškoj zemlji natopljenoj jesenjom kišom, koja je padala prethodne noći, završili oblikovanje humke, nastalo je strašno nevreme. Hladan vetar je duvao snažno kao one olujne noći. Uznemirene grobljanske ptice su, krešteći kao izgubljene u prostoru, kružile nad grobljem, osećajući prisustvo neke demonske sile u vazduhu.

Oni koji su na dugim čvornovatim jarbolima od bagrema nosili crne pogrebne zastave sa zlatno-žutim krstovima, jedva su uspeali da ih sačuvaju. Učesnici sprovoda do salaša su se vratili probijajući se teškom mukom, držeći se na okupu da se ne izgube u mraku koji se iznenada spustio.

I nekoliko dana posle sahrane, neobična događanja na groblju bila su neizbežna tema razgovora. Razna, najpre poluglasna i poverljiva govorkanja stigla su na kraju i do Mičkove. Rekli su joj da je grob dečaka koga je smatrala sinom prazan, jer je sanduk odneo vetar. Ako ne veruje, neka pođe u Crepaju kod vrača Jeremije, koji će joj reći pravu istinu. Kada

su posle dana hoda stigli u Crepaju, lako su pronašli kuću na koju su upućeni. Nalazila se na kraju šora, izdvojena od drugih, avetinjska i pomalo zarasla u korov.

Kada su, na slabašni glas dozvole, otvorili trošna vrata sa rasklimalim šarkama, mlaz dnevne svetlosti poremetio je učmalost nevelike prostorije sa zemljanim podom, koja je odisala mističnošću. Na njenoj sredini, ispred otvorenog ognjišta, u kome se vatra održavala tek toliko da se ne ugasi, na jagnjećoj koži sedeo je starac duge, sede kose, izboranog, namućenog lica. Neprekidno žmirkajući u nekom stanju zanesenosti, svojim grubim rukama okretao je i premeštao velike bele školjke, koje su se nalazile ispred njega, na crnoj prostirci. Mičikova i moja prababa Marija, koja ju je pratila na putu, nisu ni vrata zatvorile za sobom, a on im, govoreći polako, promuklim, jedva čujnim glasom, reče:

- Znam zašto ste došle. Tebi je – obraćajući se Mičikovej – nedavno umro sin. Ali to nije bio tvoj sin, već jedan oronuli starac sa kojim nebeski demoni nisu znali šta da čine. Oni su njega jedne olujne noći zamenili za tvog sina. Tvoj pravi sin je živ. Ima devetnaest godina i mnogo je lep.

Zatim je, pogledavši u prababu, nastavio: – Tebi je ova žena, sa kojom deliš kuhinju, htela da pomogne da zameniš sina, ali si se plašila i nisi joj dozvolila. I mnogo si pogrešila. Znaj, svaki put kada si grdila starca ili ga čak i udarila i tvoj sin je dobijao batine. A kada si sahranila starca, besnelo je nevreme. Znaj da je grob prazan. Nebeski demoni koji su poterali oblake su rastrgli kovčeg.

Mičikova je, slušajući starca, stajala nema, kao ukopana. Pošto mu je u znak zahvalnosti, na prostirku spustila zlatnik brižljivo umotan u maramicu, krenule su na put.

Stigavši na salaš, dugo je plakala, razočarana što je negovala starca umesto sina. Pošto nikako nije nalazila mir, zatražila

je od vlasti dozvolu da otvori grob. Vlasti su nevoljno dale pristanak. Kada je grob pred svedocima konačno otvoren, bio je prazan.

Balaž, najstariji babin brat, je nekoliko godina posle ovih događaja vojsku služio u zadarskoj kasarni okruženoj borovom šumom. Pričao mi je da su jednog jutra koje je smenilo olujnu noć, njegovog druga i zemljaka, izvesnog Šomođi Eleka, doveli sa noćne straže, koju je čuvao na jednom uzvišenju iznad kasarne. Nije mogao da ga prepozna. Bio je uzneveren, sa ogromnim strahom u očima. Pogled mu je, kao da je omađijan, lutao nebeskim prostranstvom. Često se osvrtao oko sebe kao da ga progone, tresući se kao prut. Kasnije, kada se oporavio, kaplaru i Balažu kleo se u svoju majku, da je, dok je čuvao stražu, jasno čuo kako tišinu prolama jezovita komanda:

- Mičik, okreni oblake prema severu.

Zaista, oblaci su se, uz strašnu grmljavinu, okrenuli. Elek je pričao da je premro od straha, da mu je niz kičmu prostrujala jeza i da mu se kosa polako podizala, potiskujući mu kapu uvis.

Babin brat je pažljivo slušao svog druga, ne progovorivši nijednu reč. On je dobro znao koji je to nebeski jahač te olujne noći upravljao oblacima.

ĐURĐIC

Živa Nemčev iz Zrenjanina je krsnu slavu Đurđic slavio i onda kada su mnogi zbog straha od crvenih vetrova, koji su isuviše dugo duvali na ovim prostorima, zaboravili na to naročito obeležje srpskog naroda. Čestit pravoslavac – a kakav bi mogao i biti verujući čovek Srbin – svetitelja u čije se okrilje stavio poštovao je kao zaštitnika porodice. Njemu se u nevoljama, kao svom molitelju pred Gospodom, obraćao i od njega je tražio pomoć za dobrobit porodice i zdravlje svoje dece, Anđelke i Alekse. I nije ga bio strah da na nekoliko dana uoči slave pozove sveštenika, već prilično ostarelog popa Jevrema, da mu osveti vodicu, kako bi njegova vredna i odana Kaja takvom osvećenom vodicom zamesila slavski kolač i skuvala pšenicu za koljivo. Na sam dan slave, Živa bi oblačio odelo koje je mirisalo na naftalin, koje je samo za te prilike čuvao, palio kandilo pred ikonom i sa sinom odlazio u crkvu noseći slavski kolač kao simbol Hrista, hleba života. Po povratku sa sečenja slavskog kolača, palio bi sveću, okadio ikonu koja se nalazila na istočnoj strani, na najlepšem mestu u gostinskoj sobi sa starinskim šifonjerom i teškim čipkanim zavesama na prozoru, koje je još njegova pokojna baba Mela isheklala za štafir.

Stari sto na razvlačenje od orahovog drveta sa slavskom svećom malo napred bio je postavljen čelom prema zidu sa ikonom. Sa leve strane, na starinskoj, okrugloj tacni drvenog rama na staklenoj podlozi preko heklane šustikle, nalazio se slavski kolač sa desne, a na poslužavniku prekrivenom belim

rišelje vezom – koljivo, kristalna posuda za kašičice, ista takva čaša sa crnim vinom, kupljenim od Slavka Nepergaće, čuvenog vinara banatskog. Srebrni escajg, čiji je sjaj vraćen temeljnim trljanjem mekom krpom, limunovim sokom i soda bikarbonom i beli porculanski tanjiri sa ivicama ukrašenim plavom kobaltnom bojom, kao na arhajskoj majolici, i otmenom zlatnom linijom bili su razmešteni na uštirkanom stolnjaku besprekorne snežne beline planinskih vrhova.

Nestrpljivo iščekivanje i užurbanost domaćina, koji su vršili poslednje pripreme da bi sve bilo dovedeno do savršenstva, najpre su prekinuli kumovi Ivan i Rada Bengin. Njima su se, nedugo zatim, priključili teča Jova i tetka Milka i ostali gosti, polako formirajući dobro poznat i uigran sastav koji se godinama okupljao prvog dana slave, na ručku. Bili su tu Seka i Bata Stojkov, Jelica i Bogoljub Krstin, Paraskeva Bodrožić, čestita, ali životnim nedaćama namučena žena, svi svečano odeveni i raspoloženi za druženje. Posle nazdravljanja i iskrenih želja domaćinima za zdravlje i blagostanje čeljadi, ručak je mogao da počne. Ali za ovu priču nisu važni navedeni kumovi, rođaci i prijatelji. Za ovu priču iz 1977. godine važni su samo Marina Rogožarski i Mita Brusin.

Ručak je tekao svojim uobičajenim tokom. Svi su bili dobri znanci i prijatelji, i njihov razgovor bio je nesputan i veseo. Kao i svake godine „banku je držao” automehaničar u najboljim godinama – Mita Brusin. Bio je poznat kao veseo i drag čovek, koji je iznad svega voleo žene. Za njihovu pažnju i ljubav bio je u stanju sve da učini. Međutim, problem je bio što nije uspevao da se skrasi ni pored jedne od njih, već je kao bumbar leteo sa cveta na cvet, pokušavajući da nađe onu pravu. Godine su prolazile i samoća je sve češće kućala na njegova vrata. Gosti za stolom postajali su sve veseliji. Činilo se da se Mitinim dosetkama i šalama najviše smejala

učiteljica Marina Rogožarski. I, mada su se godinama znali, u srcu Mite Brusina, kao što to često zna biti, baš tada, na Đurđić, leta Gospodnjeg 1977, planula su osećanja kao prethodnice ljubavi, te neiscrpane motivišuće snage. Da li zbog vina, mirisa cimeta i karanfilića ili zbog činjenice da su te noći oči Marine Rogožarski posebno sjale, Mitine emocije su grunule svom žestinom. A i okolnosti da se nada, išle su mu na ruku. Naime, negde u maju, Marina se razvela i od tada je bila sama. Dobro poznata magijska privlačnost sveže raspuštenice došla je i ovoga puta do punog izražaja. Baš kad je došlo vreme da se pođe, kako bi se trpeza prepustila drugim gostima, širom se otvorila kapija sa koje se začula Ciganska tamburaška banda Pere Ferkovića - Paje i ono njihovo čuveno: „Slava, slava, slava Srbinu...”, koje je bilo zabranjeno, ali se sve hrabrije pevalo.

Ipak, trebalo je krenuti. Mita je nastojao da krene zajedno sa Marinom. Ponudio joj je da je poveze. Marina je prihvatila ponudu i, mada je, za njegove godine nedostojno uspaljeni Mita insistirao da sedne pored njega, ona se odlučila za komotnije i bezbednije zadnje sedište. Najpre su se vozili ćutke, a onda je Mita rešio da joj se obrati. Tada mu je čak i bilo drago što ne sedi kraj nje, jer se osećao hrabrijim puštajući reči u pravcu šoferšajbne. Govorio joj je najpre izokola, pa je, procenjujući Marinino ćutanje kao slabost, postajao sve konkretniji. Na kraju joj je bez okolišanja, računajući da su zreli ljudi, predložio da je poveze do njegovog stana da se vole i malo maze. Marina se, slušajući Mitu, najpre smeškala, pa smejala, a zatim odlučno odbijala svaku mogućnost da se upusti u švaleraciju. Nije da joj se Mita nije dopadao, ali, ipak, šta će svet reći. Međutim, ono što je propustila da zna jeste da je muška sujeta strašna pokretačka energija. I što je više govorila „ne”, Mita je sa njenih usana sve više čuo „da”

i svom žestinom je navaljivao sa ubeđivanjem. Na kraju je iskoristio poslednji adut. – Ako ne pristaneš da večeras dođeš kod mene, ja ću ovog časa leći pred kola i neću se mrdnuti sve dok se ne predomisliš i umilostiviš.

Marina se i dalje zavodljivo smeškala, ali joj je osmeh skliznuo sa lica kada je Mita iznenada zaustavio auto. Okrenuo se i odlučnim glasom je upitao: – Hoćeš li da dođeš kod mene ili da idem da legnem pred kola i da ne ustanem dok ne kažeš da?

Marina mu je, ne verujući u ozbiljnost njegovih namera, odgovorila: – Ma, šta ti pada na pamet! Vozi ti mene mojoj kući ili ću uzeti taksi.

Na to je Mita ugasio motor, izašao iz kola u onom *montgo-meri* mantilu, koji je već davno bio pohaban i zreo za zamenu i sa koga je dugmad visila kao što samo ona znaju i, mada je rominjala kiša, kako to obično biva za Đurđić, legao ispred svog *NSU prinza* i na grudima prekrstio ruke. Marina je odškrinula vrata da vidi šta se dešava, ali je, nagnuvši se, jedino mogla da vidi cipele i deo Mitinih nogavica.

Rešila je da i dalje ostane u kolima, iščekujući šta će se dalje desiti. U početku je bila ubeđena da će svež vazduh razbistriti Mitine misli, da će se dozvati pameti i vratiti u kola. Vreme je prolazilo, a Mita je i dalje nepomično ležao. Pošto nisu bili naročito kasni sati, najpre je kraj njega zastao čovek njegovih godina. Posmatrao ga je, nastojeći da otkrije daje li Mita neki znak života. Pošto se slabašna ulična svetlost poigravala kao plamen sveće na voštanom licu mrtvaca, nije bio siguran da li gleda živog ili mrtvog čoveka. Rešio je stoga da ga neprijetno ćušne nogom, ali se Mita nije ni pomerio. Nije prošlo mnogo, prišao je i drugi čovek, interesujući se šta se dešava. I kako to obično biva, broj znatiželjnih se uvećavao. Počeli su i komentari – od toga da je pijan i zaspao, do toga da su ga udarila kola, a vozač pobegao. Za to vreme je Marina sedela

u kolima pognute glave, skoro ležeći na zadnjem sedištu i prekrivajući lice šarenom, svilenom ešarpom. Odjednom se jedna dobrodržea i muškobanjasta žena, sa nausnicama na kojima bi i pubertetlije zavidele, izdvojila iz grupe, zasenčila dlanovima oči i zavirila u auto. Kada je na zadnjem sedištu, u sklupčanom, i ne baš dostojanstvenom položaju ugledala Marinu, sva zaprepašćena rekla je: – Šta ti tu radiš, ženo božija, kako te nije sramota! Muž ti leži na hladnom asfaltu, a ti si se tu opružila kao da te se ništa ne tiče.

– Možda mu nije ni žena, nego švalerka. Što bi se inače krila? Ko zna šta je jadnom čoveku učinila – sledila je lavina komentara prisutnih. Marina se našla u teškoj, skoro bezizlaznoj situaciji. Njen izbor nije bio naročit. U trenu je trebala da odluči da li da bude bezosećajna žena ili ista takva švalerka. Ne želeći da dopusti da je silom izvuku iz kola, jer je ta mogućnost postajala sve izvesnija, Marina je skupila hrabrost, izašla iz kola i, propuštena od okupljenih, stala iznad Mite. Sagnula se prema njemu i odlučno rekla: – Hajde, Mito, dosta je bilo izmotavanja. Vozi kući.

Na to je Mita, otvorivši oči i šeretski se osmehnuvši, upitao: – Čijoj kući?

– Nemoj da se praviš blesav, pa našoj kući – odbrusila mu je Marina.

Naredne godine, među prvim gostima koji su došli na Đurđić kod svečara Žive Nemčeva, bili su Mita i Marina, dakako Brusin.